

Jongeren en middelengebruik in een lokale context: Antwerpse Monitor Jongeren, Alcohol en Drugs

Gegevens over het middelengebruik onder jongeren worden op nationaal, regionaal en lokaal vlak meestal via (kwantitatieve) gestandaardiseerde vragenlijsten verzameld. Niettemin is een goed zicht op het hoe, wat en waarom in de (lokale) context noodzakelijk. In dit kader ontwikkelde het Instituut voor Sociaal Drugsonderzoek (ISD) een Antwerpse Monitor Jongeren, Alcohol en Drugs (AMJAD) voor het drugbeleid in de stad Antwerpen. Een monitor is een instrument dat toelaat middelengebruik van jongeren in de tijd te volgen.

Methodologie

Tussen 1 januari en 31 december 2009 werden een panelstudie onder 34 sleutelfiguren, etnografisch veldwerk door zes community fieldworkers en aanvullend etnografisch veldwerk uitgevoerd. Er werden gegevens verzameld over onder meer de gebruikspatronen, de aanwezigheid van risicofactoren en de levensomstandigheden van spijbelaars, dak- en thuisloze jongeren, hardekernjongeren, allochtone jongeren en jongeren (tot 25 jaar) in de prostitutie. De nadruk ligt daarbij op het perspectief van de druggebruikers zelf ('the insider's view').

Aanpak dak- en thuisloosheid onder jongeren

Een bijzonder kwetsbare groep betreft dak- of thuisloze jongeren. Hoe langer een jongere op straat leeft, hoe excessiever en frequenter het gebruik van (il)legale roesmiddelen. Deze jongeren hebben vaak geen contact meer met ouders en familie en worden aangetrokken tot een gemarginaliseerd milieu, waar ze lotgenoten vinden die tegemoetkomen aan hun behoefte aan sociaal contact. Bovendien gaat dakloosheid vaak gepaard met andere problematieken: schulden, vaardigheidstekorten in het omgaan met geld, ernstige psychosociale of psychiatrische problemen, contacten met justitie ten gevolge van criminaliteit, het ontbreken van een (zinvolle) dagbesteding, lage scholings-

graad,... Dak- en thuisloze jongeren zijn met andere woorden vanwege een veelvoud aan sociale en individuele oorzaken de relatie met de samenleving kwijtgeraakt en maken geen gebruik van het reguliere voorzieningenaanbod. In het belang van het welzijn van deze groep jongeren, én voor de lokale samenleving in haar geheel, pleiten de onderzoekers voor meer specifieke strategieën om deze jongeren zo snel en zo efficiënt mogelijk te bereiken.

Vroeginterventie en preventie

De onderzoekers pleiten voor selectieve en geïndiceerde drugpreventie: informatieverstrekking over de producten en de risico's of gevolgen van gebruik op het moment dat de jongere nog niet heeft geëxperimenteerd, kan de initiatie van middelengebruik uitstellen. Zulk een voorlichting lijkt dan weer geen of weinig impact te hebben op jongeren die al experimenteren op het moment dat de ontradende boodschap wordt gegeven, tenzij er ook aandacht is voor schadebeperkende boodschappen.

Jeugdwerkers, begeleiders en hulpverleners – die vaak met (potentiële) gebruikers in contact komen – kunnen een belangrijke rol spelen in het kader van vroegtijdige interventies en moeten de jongeren kunnen informeren, begeleiden en indien nodig naar

de gespecialiseerde hulpverlening toeleiden. De onderzoekers stellen echter vast dat jeugdwerkers buiten het gespecialiseerde drugwerkveld weinig zicht hebben op de prevalentie van druggebruik onder de jongeren die ze zien en dat ze bovendien weinig inzicht hebben in het gediversifieerde aanbod en de gehanteerde methodieken in de drughulpverlening. Er is dan ook nood aan bijkomende scholing op dat vlak. De mate waarin buurtwerkers, jeugdwerkers en begeleiders zijn geïnformeerd, oefent een onmiskenbare impact uit op de doorverwijzing van jongeren naar de (drug)hulpverlening. Zij staan immers in direct contact met de jongeren (en hun hulpvragen). Samenwerking en netwerken tussen (drug)hulpverlening en andere hulpverlening is aangewezen.

Bereiken allochtone jongeren

Het huidige aanbod qua (drug)hulpverlening is bij allochtone en autochtone jongeren zo goed als onbekend. Men beschouwt de (drug)hulpverlening als één homogeen geheel; (drug)hulpverlening wordt dikwijls geassocieerd met heroïnegebruikers die via een methadonprogramma afkicken. Bij allochtone jongeren speelt nog een aantal andere factoren mee, zoals het negatieve beeld dat deze jongeren hebben van hulpverlening, het taboe inzake middelengebruik in bepaalde gemeenschappen, en de gebrekkige kennis van de Nederlandse taal. Anderzijds komen allochtone jongeren moeilijker in de hulpverlening terecht, omdat de hulpverleners niet steeds voldoende gevoelig zijn voor culturele verschillen tussen de (allochtone) cliënt en de therapeut ('cultural blindness').

Recht op – niet storend – rondhanggedrag?

Veel maatschappelijk kwetsbare jongeren worden niet bereikt door (georganiseerde) vrijetijdsbesteding en blijven op straten en pleinen hangen. Deze jongeren beschikken over beperkte financiële mogelijkheden, het aanbod is onaantrekkelijk (onder andere omwille van de 'cultural blindness' van deze organisaties) of het aanbod ligt ver van hun eigen buurt. Meestal claimen ze groepsgewijs een park of plein nabij de buurt waarin ze zijn opgegroeid, en hun rondhanggedrag wordt met 'overlast' geassocieerd. De onderzoekers pleiten voor meer vindplaatsgerichte werking van de jongerenorganisaties, en een uitbreiding van de (georganiseerde) vrijetijdsbesteding naar alle Antwerpse buurten.

Julie Tieberghien
Wetenschappelijk medewerkster
Prof. dr. Tom Decorte
Coördinator
Instituut voor Sociaal Drugonderzoek (ISD)
U Gent

